

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma

Tuomas Kettunen

KYLÄVERKKO-OSUUSKUNNAN TOIMINNAN TARKASTELU JA
KEHITTÄMINEN - CASE LUOTEIS-KUHMON KYLÄVERKKO
OSUUSKUNTA

Opinnäytetyö
Joulukuu 2017

OPINNÄYTETYÖ
Syksy 2017
Maaseutuelinkeinojen
koulutusohjelma
Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
Puh. 013 260 600

Tekijä

Tuomas Kettunen

Nimeke

Kyläverkko-osuuskunnan toiminnan tarkastelu ja kehittäminen
CASE Luoteis-Kuhmon kyläverkko-osuuskunta

Tiivistelmä

Opinnäytetyön aiheena oli Luoteis-Kuhmon kyläverkko-osuuskunnan toiminnan selvittäminen, ja tutkimuksen tavoitteena on osuuskunnan toiminnan kehittäminen. Opinnäytetyössä eritellään läpi myös yhteisrakentamisen mahdollisuuksia Kuhmossa. Kyläverkko-osuuskunnan harjoittama liiketoiminta on laajentumassa, ja toivon opinnäytetyöni edistävän osuuskunnan työtä, mikä mahdollistaa koko Kuhmoa kattavan valokuituverkon rakentamisen.

Opinnäytetyö on tutkimustyyppiltään case-tutkimus. Tutkimusmenetelmänä käytettiin puoli-strukturoitua teemahaastattelua, joka toteutettiin yksilöhaastatteluina. Lisäaineistoa kerättiin internetsivustoilta ja muista julkaisuista.

Opinnäytetyö selkeytti osuuskunnan tämänhetkisestä toimintaa ja muodostaa vision tulevaisuuden näkymistä koko kattavan valokuituverkon rakentamiseksi Kuhmoon.

Kyläverkkojen rakentaminen on pohjautunut Leader-toimintaan, missä toimitaan ”alhaalta ylöspäin”.

Tulevan kahden vuoden aikana on mahdollisuus saada valtakunnallista Laajakaista kaikille -hankerahaa valtiolta. Kuhmon kaupungilla on mahdollisuus vielä kilpailuttaa nopealla aikataululla valokuiturakentaminen maaseudun laajakaistaverkon edistämiseksi. Kuhmon on syytä varata resursseja tietoyhteiskunnan palvelujen ja infrastruktuurin rakentamiseksi Kuhmon kaupungin alueella.

Kieli Suomi

Sivuja 31

Asiasanat

Kuhmo, osuuskunnat, laajakaistaverkot

THESIS
Autumn 2017
Degree Programme in
Rural Industries
Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
Puh. 013 260 600

Author

Tuomas Kettunen

Title

Analysis and Development of activity in Village Network Co-operation
CASE North-West Kuhmo Village Network Co-operation

Abstract

The aim of the thesis was to carry out a study on how a co-operative society, concerning a common network owned by villages, works. The society is situated to the north-west of the city of Kuhmo. Furthermore, the aim was to develop the function of the society.

In addition, the thesis throws light on different possibilities to construct a network co-operatively in Kuhmo.

The business carried on by the co-operative society consisting of near-by villages, is expanding, and I would like my thesis to contribute to the work done by the co-operative society, which enables to construct a fibre optic network, covering the whole Kuhmo.

This thesis is a case study. The research method used was the semi-structured theme interview, conducted as individual interviews. Further data was gathered on websites and in other publications.

The thesis clarified the present function of the co-operative and forms a vision of constructing a fiber-optic network covering the whole of Kuhmo.

Building the networks between villages is based on Leader co-operation activity where working starts at the grassroots and goes on upwards in the municipal hierarchy.

During the following two years it is possible to get national funding for the "Broadband for All" project from the state. Provided that the city of Kuhmo acts quickly, it can still put the building of the optical fibre to invite tenders to contribute in getting broadband to all its inhabitants. Kuhmo should allocate funds for building information society and infrastructure in its area.

Language Finnish

Pages 31

Key words

Kuhmo, co-operative society, broadband

Sisällysluettelo

1	Johdanto.....	5
2	Tietoperusta	6
2.1	Laajakaista kaikille 2015	6
2.2	Laajakaistarakentaminen Kainuussa	7
2.3	Laajakaistarakentaminen Kuhmossa	8
2.4	Kainuun kuituosuuskunta	9
2.5	Luoteis-Kuhmon kyläverkko-osuuskunta	10
2.6	Leader-metodi maaseudun kehittämisessä	11
3	Yhteisrakentaminen.....	13
3.1	Yhteisrakentamisen tausta	13
3.2	Yhteisrakentaminen Kuhmossa	13
4	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja tutkimusongelmat.....	15
4.1	Opinnäytetyön tarkoitus	15
4.2	Opinnäytetyön tavoitteet	15
4.3	Teemahaastattelurunko ja tutkimuskysymykset.....	15
5	Aiheen rajaus, tutkimusmenetelmät, aineisto ja aineiston keruu	17
5.1	Aiheen rajaus	17
5.2	Tutkimusmenetelmät	17
5.3	Aineisto ja aineiston keruu	17
6	Aineiston kuvaus ja tutkimustulokset.....	19
6.1	Nopeiden valokuituverkkojen tarve Kuhmossa	19
6.2	Valokuiturakentaminen Kuhmossa	20
6.3	Laajakaista 2015 -hankkeen tilannekatsaus kansallisesti.....	21
6.4	Yhteistyö Kuhmon kaupungin kanssa	22
6.5	Yhteisrakentaminen Kuhmossa	23
6.6	Tulevat laajakaistarakentamiset Kuhmossa.....	24
6.7	Valokuiturakentaminen Luoteis-Kuhmon mallilla.....	24
7	Päätäntö	26
7.1	Yhteenveto.....	27
7.2	Johtopäätökset	27
7.3	Kehittämisideat.....	28
	Lähteet.....	31

1 Johdanto

Laajakaistarakentaminen osaksi Suomen infrastruktuurin tekoa alkoi vuonna 2012 Laajakaista kaikille 2015 -hankkeen käynnistämisestä. Hankkeen tavoite oli, että vuoteen 2015 mennessä lähes kaikki vakituiset asunnot sekä yritysten ja julkishallinnon rakennukset olisivat olleet vähintään kahden kilometrin päässä valokuituverkosta.

Laajakaista kaikille 2015 -hanke ei toteutunut niin, kuten valtioneuvosto oli asian ajatellut. Vuonna 2016 valokuituverkon rakentaminen on Suomessa kesken, ja silloinen Liikenne- ja viestintävirasto ovat tehneet asiasta selvityksen. Tarkoitus on jatkaa valokuituverkkojen rakentamista uusien tukiehdoin.

Koko Kuhmoa kattavan laajakaistarakentamisen suunnittelun aloitti Kainuun kuituosuuskunta. Pian tämän jälkeen aloitti Kuhmossa toimintansa Luoteis-Kuhmon kyläverkko-osuuskunta. Luoteis-Kuhmon kyläverkko-osuuskunta on tehnyt Kuhmossa Luoteis-Kuhmoon valokuituverkon Noste-hankkeen toimesta. Verkko on kokonaisuudessaan haja-asutusalueella. Hankkeeseen saatu tuki on tullut maaseudun kehittämisrahastosta.

Luoteis-Kuhmon kyläverkko-osuuskunta on ollut toiminnassa alkuvuodesta 2013 (Nettinode 2017.) Verkon ansiosta useat elinkeinon harjoittajat ovat saaneet nopean tietoliikenneyhteyden Luoteis-Kuhmon alueelle. Olen saanut toimeksiannon tutkia osuuskunnan toiminnallista puolta ja tehdä opinnäytetyön dokumentiksi yhteistyötahoille. Opinnäytetyön tavoite on auttaa Luoteis-Kuhmon kyläverkko-osuuskunnan nykytilaa ja visioita tulevaisuuden toimintaa.

Toimeksiantajana toimii Luoteis-Kuhmon kyläverkko-osuuskunta. Toimeksiantajan edustajana toimii osuuskunnan hallituksen jäsen Philip Donner. Opinnäytetyöni ohjaavana opettajana toimii Karelia-ammattikorkeakoulun lehtori Juha Suomalainen ja tarkastajana Anne Poutiainen.

2 Tietoperusta

2.1 Laajakaista kaikille 2015

Pääministeri Matti Vanhasen 2. hallitus asetti v. 2008 tavoitteeksi, että vuoden 2015 loppuun mennessä lähes kaikki vakinaisessa käytössä olevat asunnot (yli 99 % väestöstä) sekä yritysten ja julkishallinnon organisaatioiden vakinaiset toimipaikat ovat enintään kahden kilometrin etäisyydellä 100 Mbit/s:n nopeudella toimivan yhteyden mahdollistavasta valokuituverkosta. Haja-asutusalueiden valokuituverkkoja rakennetaan suurelta osin julkisella tuella. (Laajakaista 2015.)

Pääministeri Mari Kiviniemen hallituksen päätöksen mukaisesti laajakaistahankkeesta tehtiin väliarviointi v. 2011 - 2012. Väliarvioinnin perusteella valtioneuvosto teki 3.5.2012 periaatepäätöksen laajakaistayhteyksien kehittämisestä. Periaatepäätöksen mukaisesti hallitus päätti säilyttää alkuperäisen tavoitteen, että 100 Mbit/s laajakaistayhteyden tulee 2015 loppuun mennessä olla enintään kahden kilometrin päässä vakinaisista asuinpaikoista. Tavoitteen saavuttamisen edistämiseksi ja hankkeiden sujuvoittamiseksi pienten teleyritysten investointirahoitusta ja uusien toimijoiden tarvitsemaa pääomarahoitusta helpotetaan (Laajakaista 2015a, 2).

Nopeita laajakaistayhteyksiä haja-asutusalueilla on edistetty valtioneuvoston 4.12.2008 tekemän periaatepäätöksen mukaisesti Laajakaista kaikille 2015 -hankkeella. Hankkeen tavoitteena on, että vuoden 2015 loppuun mennessä lähes kaikki asunnot sekä yritysten ja julkishallinnon organisaatioiden vakinaiset toimipaikat ovat enintään kahden kilometrin etäisyydellä nopeudella 100 Mbit/s toimivasta laajakaistayhteydestä (LVM 2013, 2).

Suomi on sitoutunut EU:n laajakaistatavoitteisiin. EU:n digitaalisessa suunnitelmana on asetettu tavoitteeksi, että kaikkien saatavilla tulee olla vuoteen 2020 mennessä vähintään 30 Mbit/s -nopeuksinen laajakaistaliittymä. Lisäksi samaan aikaan vähintään puolella väestöstä tulisi olla käytössä vähintään 100 Mbit/s:n laajakaistaliittymä (LVM 2013, 2).

Vuonna 2009 maakuntien liitot suunnittelivat maakunnalliset laajakaistarakentamisen hankeohjelmat. Hankeohjelmiin sisältyi yhteensä n. 800 hanketta. Hankkeiden yhteenlaskettu kustannusarvio oli vajaat 0,5 miljardia euroa. Hankkeissa suunniteltiin rakennettavan laajakaistaverkkoa noin 40 000 kilometriä, minkä avulla olisi mahdollista tarjota edistyksellisiä viestintäpalveluita noin 130 000 käyttäjälle haja-asutusalueilla. Laajakaistahankkeille myönnettäviin julkisiin tukiin on käytettävissä yhteensä noin 130 miljoonaa euroa. Rahoituksesta 66 miljoonaa tulee valtiolta, noin 25 miljoonaa euroa EU:n Manner-Suomen maaseutuohjelmasta ja noin 40 miljoonaa euroa kunnilta. Valtion tuen jakamisesta vastaa Viestintävirasto. (Laajakaista 2015b.)

Tuki on suunnattu maantieteellisesti syrjäisimpien alueiden yhteyksien saatavuuden parantamiseen. Syrjäisillä alueilla, minne tuki kohdentuu, asuu noin viisi prosenttia kotitalouksista. Tukikelpoiset alueet on määritelty liikenne- ja viestintäministeriön asetuksella 246/2010. (Laajakaista 2015b.)

Laajakaistatukea maksettaessa kunnat on jaettu kahteen eri maksuluokkaan riippuen kunnan taloudellisesta kantokyvystä, väestötiheydestä, laajakaista hankkeen laajuudesta ja teknisestä toteutustavasta. Kunnan maksuosuus hankkeen tukikelpoisista kustannuksista on 8 %, 22 % tai 33 %. Tuen hakeminen käynnistyy, kun maakunnan liitto julistaa julkisen tuen haettavaksi ja valitsee tarjousten perusteella hankkeelle toteuttajan. Tämän jälkeen tukea haetaan Viestintävirastolta. (Laajakaista 2015b.)

2.2 Laajakaistarakentaminen Kainuussa

Laajakaistarakentamista Kainuussa on koordinoanut Kainuun liitto. Kainuun liitossa aluekehitysasiantuntija Paula Karppinen on toiminut hankkeen keskeisenä toimijana. Kilpailutuksen tuloksena Kainuun laajakaistaverkon rakentajaksi on valittu Kaisanet Oy. Kainuun liiton tehtävänä on koordinoida ja ohjeistaa valokuituverkon rakentamista koko Kainuun alueella. Tätä on tehty sekä virkamiestyönä että erillisrahoitteisesti. (Kainuun liitto 2017.)

Kaista Kainuuseen -hanke on toiminut osana maakuntien yhteistä 100/Mb/s Itä- ja Pohjois-Suomi -viestintähanketta, jonka yhteisenä päätavoitteena oli edistää nopeiden 100

Mb/s yhteyksien aikaansaamista haja-asutusalueille hankkeessa mukana olevissa maakunnissa ja tukea tällä tavoin palveluiden saatavuutta, etätyömahdollisuuksia sekä elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä haja-asutusalueilla. Hankkeella edistettiin tietoverkkojen, niiden käyttämisen ja sisältöjen kehittymistä siten, että maaseudullakin syntyisi riittävä kysyntä nopeiden tietoliikenneverkkojen kannattavalle toteuttamiselle. Hankkokonaisuus oli osa valtakunnallisen Laajakaista kaikille 2015 -hankkeen toimeenpanoa (Kainuun liitto 2017). Kuhmon kaupunki ei lähtenyt muiden Kainuun kuntien tapaisesti Kainuun liiton esittämään malliin, missä Kaisanet Oy toimii valokuituverkon rakentajana koko Kainuun alueella.

2.3 Laajakaistarakentaminen Kuhmossa

Kuhmon kaupunki on kaupunginhallituksessa käsitellyt laajakaista-asiaa ensimmäisen kerran 26.5.2009. Tuolloin esityslistalla oli kansallisen laajakaista hankkeen pilottihankkeeseen osallistuminen. Laajakaista kaikille -hankkeen Kainuun ohjausryhmän kokous 20.5.2009 päätti esittää, että Kainuusta ehdotetaan pilottikohteeksi mahdollisesti Kuhmon pohjoisten kylien verkkohanketta, mikäli pilottiehdotukseen tarvittavat sitoumukset järjestyvät. (Kuhmo 2009.)

Pohjois-Kuhmon kylien verkkohankkeen alustava kustannusarvio oli tuolloin 300 000 euroa, josta Kuhmon kaupungin osuus olisi ollut 100 000 euroa edellyttäen, että kunnan rahoitusosuus pilottihankkeeseen on kolmasosa. Määräraha tulisi ottaa huomioon vuoden 2010 talousarviossa. (Kuhmo 2009.) Piloteilla haluttiin jouduttaa kuiturakentamista sekä nimenomaan kokeilla ja testata suunniteltua rahoitusmallia ja erilaisia kuituverkon toteuttamistapoja tulevia isompia hankkeita varten.

Kuhmon kaupunginhallitus teki päätöksen kokouksessaan 26.5.2009, että kaupunki ei lähde mukaan omalla rahoitusosuudella Kuhmon pohjoisten kylien pilotti-hankkeeseen, mutta kaupunki on valmis kuitenkin muutoin sitoutumaan hankkeen tavoitteisiin (Kuhmo 2009a). Hanke ei toteutunut Kuhmossa.

Kuhmon kaupunginhallitus (5.4.2011/§123) perusti kaupungin maaseudun neuvottelukunnan esityksestä Laajakaista kaikille 2015 -hankkeen tiimoilta työryhmän selvittä-

mään keinoja alentaa asiakkaalle valokuidun hankinnasta syntyviä kustannuksia. Tavoitteeksi tuli, että mahdollisimman moni saisi nopean valokuituliittymän (Kuhmo 2011).

Kaupunginhallituksen perustama työryhmä jätti väliraportin toiminnastaan kaupunginhallitukselle 10.1.2012. Työryhmä oli tullut siihen tulokseen, että valokuituverkkoon liittyminen tulisi olla kuluttajalle mahdollisimman edullinen. Työryhmä yksimielisesti katsoi, että asiakkaalle valokuidusta syntyviä kustannuksia voidaan alentaa vain siten, että hankkeen toteuttaa perustettava osuuskunta. Työryhmä myös suositti kaupunginhallitukselle, että osuuskuntamallista pyydetään tarkempi asiantuntijaselvitys, josta ilmenee osuuskuntamallin kokonaiskustannukset sekä vastuut Kuhmon kaupungille. (Kuhmon työryhmäselvitys 2012.)

Kaupunginhallituksen perustama työryhmä jätti loppuraportin kaupunginhallitukselle 13.2.2013, missä se esittää selvityksen perusteella, että Kuhmon kaupunki valitsee kansallisessa Laajakaista kaikille 2015 -hankkeessa valokuituverkon rakentamiseksi ja ylläpitämiseksi Rautavaaran kunnan kaltaisen osuuskuntamallin. (Kuhmon työryhmäselvitys 2013.)

Kuhmon kaupunginvaltuusto hyväksyi kokouksessaan 24.4.2013 lähteä rakentamaan valokuituverkkoa Kuhmoon osuuskuntamallin pohjalta. Päätös hyväksyttiin äänin 24-8. Päätöksessä todetaan, että kaupunki varautuu takaamaan osuuskunnan lainat tai vaihtoehtoisesti antaa osuuskunnalle tarvittavan lainan. Päätösesitys osuuskunnan lainan takauksista tai lainasta on tuotava erikseen kaupunginvaltuuston päätettäväksi. (Kaupungin päätös 2013.)

2.4 Kainuun kuituosuuskunta

Kuhmolaiset aktiivitoimijat perustivat Kainuun kuituosuuskunnan. Kainuun Kuituosuuskunta järjesti useita informaatio- ja keskustelutilaisuuksia Kuhmon alueella valokuituverkon hyödyistä. Lisäksi osuuskunta suoritti markkinatutkimuksen asukkaiden halukkuudesta liittyä valokuituverkkoon.

Kainuun Kuituosuuskunta toi Kuhmon kaupungille tiedoksi, että Laajakaista kaikille 2015 -hankkeen ehdoilla koko Kuhmon valokuiturakentamisen hinnaksi tulisi yli 10 miljoonaa euroa. Kokonaisuuden hyväksymistä eivät kaupungin päättäjät olleet valmiita viemään sellaisenaan eteenpäin. Markkinatutkimus, jonka Kainuun kuituosuuskunta teki kaupunginvaltuuston päätöksen mukaisesti, toi ilmi, että langattomien verkkojen kehitys on tuonut osalle kuluttajista hinta/laatusuhteeltaan riittävät yhteydet. Lisäarvo, jonka keskivertokuluttaja saa valokuituyhteydestä, olisi paikallisen kuluttajan näkökulmasta noin 20 euron suuruinen.

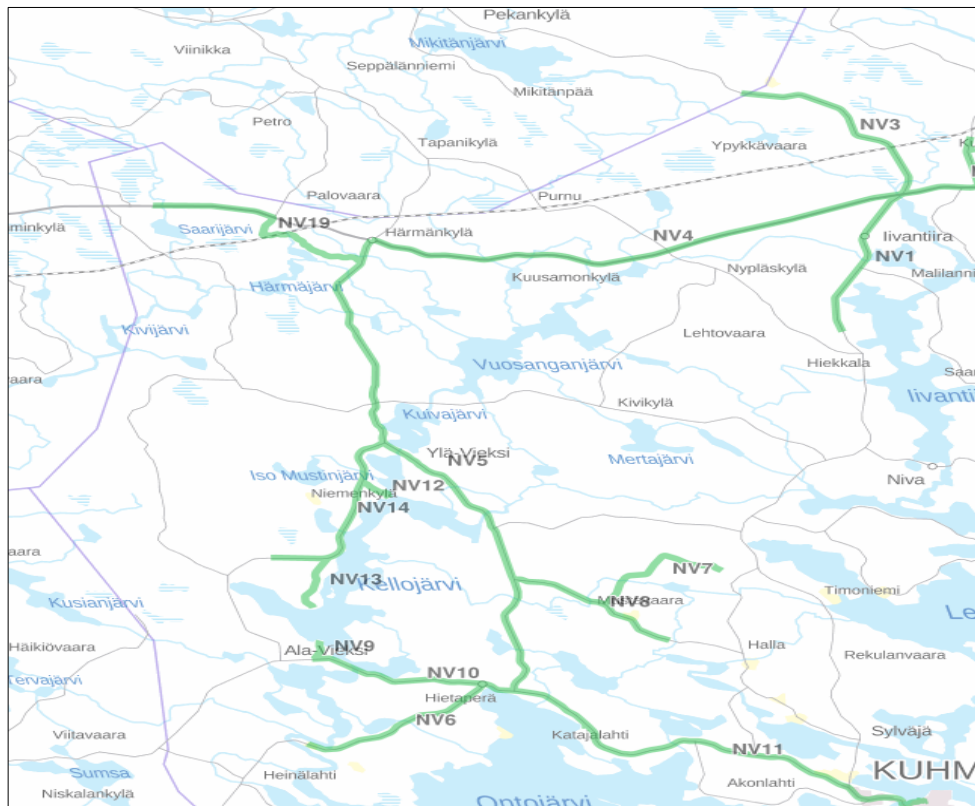
2.5 Luoteis-Kuhmon kyläverkko-osuuskunta

Luoteis-Kuhmon kyläaktiivit perustivat Kuhmoon heti Kainuun kuituosuuskunnan jälkeen toisen osuuskunnan rakentaakseen kyläverkon Luoteis-Kuhmoon. Luoteis-Kuhmon kyläverkko -osuuskunta on perustettu heinäkuussa 2013. (Nettinoste 2017.) Osuuskunta on perustettu Luoteis-Kuhmon kylien asukkaiden toimesta, koska kyläläiset hakivat hankerahaa valokuituverkon rakentamiseksi Luoteis-Kuhmon alueelle.

Osuuskunnan aktiivitoimijat saivat Luoteis-Kuhmon alueelle hankerahoituksen toteuttaa NOSTE-hanke. Hanke oli Kainuun Ely-keskuksen kautta Manner-Suomen maaseudun kehittämisrahastosta v. 2014 - 2015 tuettu hanke, joka oli kokonaisbudjetiltaan noin 1,9 miljoonaa euroa. Tavoitteena oli rakentaa hankkeen nimissä harvaan asutun maaseudun asukkaille, elinkeinon harjoittajille ja yrittäjille parempia elinehtoja. Luoteis-Kuhmon kylien asukkaat rakensivat itselleen omaehtoisesti suurella talkootyöllä ja LEADER-metodia hyödyntäen valokuitupohjaisia kyläverkkoja. (Nettinoste 2017.)

Osuuskunnan tarkoituksena oli alusta osuuskunnan jäsenelle mahdollistetun nopean tietoliikenneyhteyden lisäksi tuottaa nopeassa, jäsenten omistamassa, avoimessa verkossa tietoyhteiskunnan toimivia ja kustannustehokkaita palveluja. Kuituverkko ei ole mikään tahansa verkko, vaan alusta tulevaisuuden palveluille. NOSTE-hanke päättyi syksyllä 2015. Sen jälkeen Luoteis-Kuhmon osuuskunta allekirjoitti sopimuksen internet-yhteyksien avaamisesta Telia-Soneran, nykyisen Telian, kanssa. Verkosta ja yrityksen liiketoiminnasta vastaa osuuskunta. Kesällä 2016 osuuskunta rakensi Vieksinjoki-Katerman lisäaluetta Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta saadulla tuella.

Iivantiiran kyläyhdistys ry. valmistautuu samoin Juttua-Hiekkalan lisäalueen LEADER-rahoitteiseen rakentamiseen syyskesällä 2017 (Donner 2017).

Kuva 1. Osuuskunnan rakentama runkoverkko keväällä 2017

2.6 Leader-metodi maaseudun kehittämisessä

Toimintaryhmätyö on suomen kieleen vakiintunut termi Leader-metodista. Se tarkoittaa maaseudun paikallisen kehittämisen toimintatapaa, jossa sovelletaan tiettyjä periaatteita. Toimintaryhmätyön ymmärtäminen metodina on tärkeä lähtökohta. Leader tuli osaksi suomalaista maaseutupolitiikkaa EU-jäsenyyden myötä vuonna 1995. (Maaseudun aika 2017.)

Toimintaryhmätyötä on maaseutupolitiikassa toteutettu ohjelmallisesti siten yli kymmenen vuoden ajan. Eurooppalaisen maaseutupolitiikan elementiksi Leader-metodi valtavirtaistettiin ohjelmakaudella 2007–2013, ja se läpäisee myös Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman kaikki toimintalinjat. (Maaseudun aika 2017.)

Lyhenne LEADER tulee ranskankielisistä sanoista *Liaison Entre Actions du Développement de l'Économie Rural*, joka tarkoittaa suomeksi 'Maaseudun taloudellisen toiminnan yhdyssiteiden vahvistamista'. Leader on toimintojen vuorovaikutuksien ja toimijoiden kumppanuuden rakentamista (Maaseudun aika 2017). Suomessa käsite Leader-metodi ei ollut vakiintunut käyttöön vielä kymmenen vuotta sitten, mutta vuonna 2017 varsinkin maaseudun toimijoille Leader toiminta on jo tunnettu asia (Kettunen 2017).

Sana metodi tulee kreikankielen sanoista *meta hodos*, 'tietä pitkin'. Metodi on toimintatapa, jota noudattaen luodaan ja konstruoidaan tietoa. Leaderin nimittäminen metodiksi sisältääkin ajatuksen, että tiettyä toimintavalla toimien voidaan luoda tietoa ja vaikuttavaa toimintaa maaseudun kehittymiseksi. (Maaseudun aika 2017.)

Erityispiirre Leader-metodissa on alhaalta ylöspäin -periaate. Tällä tarkoitetaan kehittämissuunnitelman laatimista. Täytäntöönpanoa koskeva päätöksentekovalta kuuluu paikalliselle toimintaryhmälle. Toimintaryhmän tehtäviin kuuluu paikallisväestön innostaminen ja koulutus kehittämistyöhön. Toimintaryhmän autonomian lisäksi tämä tarkoittaa paikallisten toimijoiden suoraa ja välitöntä osallistumista hankkeisiin. (Maaseudun aika 2017.)

3 Yhteisrakentaminen

3.1 Yhteisrakentamisen tausta

Koska valokuituverkkojen rakentaminen kilpailukykyiseen hintaan on haastavaa, on tutkittu erilaisia mahdollisuuksia alentaa rakentamisen kustannuksia. Yleisesti on todettu, että yhdessä mm. kaukolämpö, sähkö- ja tietoverkkojen rakentamisen yhteydessä voidaan saavuttaa suuria taloudellisia hyötyjä.

Huolimatta hyödyistä ei yhteisrakentamista käytännössä ole toteutettu kansalaisten tahdonmukaisesti. Toimijat ovat usein puolustaneet omia etujaan. Käytännössä tämä on johtunut usein siitä, ettei tietoa tulevista rakennushankkeista ole ollut ajoissa kaikilla osapuolilla.

Edellä mainituista syistä Suomen eduskunta säati 22.4.2016 lain yhteisrakentamisesta. Verkkotoimijan on suostuttava toisen verkkotoimijan fyysisen infrastruktuurin yhteisrakentamista ja verkkojen yhteisrakentamista koskevaan pyyntöön oikeudenmukaisin ja kohtuullisin ehdoin. (Yhteisrakentaminen 2017.)

3.2 Yhteisrakentaminen Kuhmossa

Kuhmossa Laajakaista-yhteisrakentamista ei yhteisrakentamisen periaatteita käytännössä ole toteutettu kuin pienin osin. Kuhmon kaupunkistrategiassa ja toimenpideohjelmasa vuodelle 2017 on tahto edistää laajakaistan rakentamista, mutta käytännössä tätä ei ole valokuiturakentamisen osalta toteutettu.

Kuhmossa on käyty julkista keskustelua esim. Kantolan teollisuusalueen yhteisrakentamisen mahdollisuuden käyttämättä jättämisestä, vaikka päätöksentekijät ovat toistuvasti asiasta muistuttaneet. Yhteisrakentamisen esteeksi on muodostunut kaupungin rooli luvan myöntäjänä, ei yhteisrakentamisen mahdollistajana. Kuhmossa sähkölinjoja on uusittu ja kaivettu maahan taajama-alueella sähköyhtiö Loiste Oy:n toimesta.

Esimerkiksi Saarikosken asutusalueella, minne kesällä 2016 sähköyhtiö Loiste Oy uusi sähkölinjat maan alle kaapeloimalla, ei yhteisrakentamista tapahtunut, eikä Kuhmon kaupunki ottanut alueen yhteisrakentamiseen mahdollistajan roolia. Näin ollen yli 100 kotitalouden edullinen valokuiturakentaminen jäi toteuttamatta. Samanlaisia rakentamiskohteita on tulossa kesällä 2017 Kuhmon taajama-alueelle.

Yhteisrakentaminen lähti reippaasti eteenpäin. Verkko-operaattori Elisa ja Kuhmon kuituosuuskunta ilmoittivat 1.11.2017 aloittavansa runkoverkon yhteisrakentamisen Kuhmossa. Elisa Oyj tekee yhteistyötä paikallisten seutuverkko-osuuskuntien kanssa Suomessa. Elisan ja Kuhmon kuituosuuskunnan yhteistyön myötä Elisan verkon valtakunnallinen kattavuus paranee. Alueen tukiasemiin on tarkoitus viedä yhteisrakentamisella valokuitu. Yhteisrakentamisen myötä niin palveluntuottajien kuin loppuasiakaidenkin kustannukset pienenevät. (Yhteisrakentaminen 2017.)

4 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja tutkimusongelmat

4.1 Opinnäytetyön tarkoitus

Opinnäytetyön tarkoitus on selvittää Luoteis-Kuhmon kyläverkko osuuskunnan toiminnan kehittämiseen liittyviä asioita. Tarkoituksena on tutkia osuuskunnan työskentelyä valokuituverkon rakentamisen ajalta ja etsiä mahdollisia ongelmakohtia yhteisrakentamisen suunnalta. Opinnäytetyön toisena tarkoituksena on myös käydä läpi valokuituverkkorakentamisen vaiheita Kuhmossa ja pohtia, miten valokuituverkkoa rakennetaan tulevaisuudessa Kuhmon alueelle mukaan lukien maaseutu.

4.2 Opinnäytetyön tavoitteet

Tavoite on laatia selkeä analyysi ja yhteenveto tapaustutkimuksen avulla, että toimeksiantaja hyötyy mahdollisimman paljon opinnäytetyöstä. Tavoitteena on kehittää opiskelijan osaamista aihealueesta, jossa Luoteis-Kuhmo on lähtenyt rakentamaan toimivaa valokuituverkkoa Kuhmoon.

Tavoitteena on ideoida toimeksiantajalle uusia näkökulmia toiminnan kehittämiseen. Tavoitteena on, että opinnäytetyö tuo näkökulmia niin osuuskunnalle kuin myös yhteistyötahoille rakentaa nopeita tietoliikenneyhteyksiä Kuhmon alueelle maaseutu mukaan lukien. Tutkijana toivon, että opinnäytetyö olisi raportti, joka toisi osuuskunnalle esiin kehittämistarpeet sekä yhteistyön mahdollisuudet rakentaa nopeita tietoliikenneyhteyksiä.

4.3 Teemahaastattelurunko ja tutkimuskysymykset

Tutkimus toteutetaan perehtymällä aineistoon ja tekemällä teemahaastattelut osuuskunnan hallituksen jäsenelle, Kainuun kuituosuuskunnan jäsenelle, Kuhmon kaupungin tekniselle johtajalle ja Kainuun liiton aluekehitysjohtajalle. Teemahaastattelun runko koostuu viidestä kysymyksestä:

1. Mitkä ovat Kuhmon mahdollisuudet yhteisrakentamisessa?

2. Mitkä ovat mahdolliset syyt jotka ovat estäneet valokuituverkon yhteisrakentamisen Kuhmossa?
3. Miten hyödyllisenä näet valokuituverkon rakentamisen Kuhmon alueelle?
4. Mitkä ovat tulevaisuuden näkymät Kuhmon valokuituverkon rakentamisessa?
5. Vapaa sana ja huomiot.

Tavoitteena on laatia opinnäytetyö, joka antaa oleellista tietoa osuuskunnalle, miten osuuskunnan toimintaa voidaan parantaa ja miten jatkossa yhteisrakentamista edistetään ja kehitetään Kuhmossa. Toimeksiantajan kehitystutkimukselle antamat kehykset antavat perustan, joista voidaan muodostaa tutkimusongelmat, joihin tämä opinnäytetyön tutkimus pyrkii antamaan vastauksia. Tutkimus pyrkii vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- Onko osuuskunnan toiminta vastannut osuuskunnalle laadittua strategiaa?
- Mitä ratkaisuja on löydettävissä Kuhmon laajakaistaverkkorakentamiselle tulevaisuudessa?
- Yhteisrakentamisen mahdollisuudet Kuhmon valokuituverkon rakentamisessa?

5 Aiheen rajausta, tutkimusmenetelmät, aineisto ja aineiston keruu

5.1 Aiheen rajausta

Opinnäytetyössä tutkitaan Luoteis-Kuhmon kyläverkko osuuskunnan toiminnan kehittämistä ja tulevaisuuden visiointia. Opinnäytetyö on kartoittava tutkimus osuuskunnan toiminnasta. Toisena asiana tutkitaan mahdollisuuksia rakentaa lisää valokuituverkkoa koko Kuhmoa kattavasti ottaen huomioon maaseutu.

5.2 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyö on toteutettu case-tutkimuksena eli tapaustutkimuksena, joiden lisäksi on tehty suunnittelutyötä ja kenttätutkimusta. Tapaustutkimukselle tyypillistä on valita yksittäinen tapaus, tilanne tai joukko tapauksia. Aineistoa kerätään useilla eri menetelmillä esimerkiksi havainnoimalla ja haastattelemalla. (ks. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 135.)

Toimeksiantajan idea opinnäytetyön tekemiseen oli, että työ tarkastelee osuuskunnan toimintaa ja toiminnan jatkamista. Tutkijana tulisin siihen tulokseen, että tutkimusaineiston kokoaminen osaksi haastatteluiden avulla on tiedon hankinnan kannalta kätevin ja perusteellinen. Opinnäytetyön ideana on kehittää osuuskunnan toimintaa, joten haastatteluilla saadaan yksityiskohtaista tietoa, ja näin tulokset ja niistä tehtävät johtopäätökset ja kehitysideat ovat tarpeeksi kattavia.

5.3 Aineisto ja aineiston keruu

Opinnäytetyö on kartoittava tutkimus osuuskunnan toiminnasta talveen 2017 asti. Tutkimusaineisto on koottu valmisaineistosta, haastatteluista ja Internetistä. Haastattelut on tehty osuuskunnan hallituksen kahdelle jäsenelle. Osuuskunnan hallituksen koko on puheenjohtaja ja neljä jäsentä. Tutkimukseen on haastateltu hallituksen jäsen Philip Donner, joka on ollut aktiivisesti osuuskunnan toiminnassa aivan alusta lähtien. Tutkija on myös haastatellut kysymyksillä sidosryhmien toimijat, joita tässä tapauksessa ovat

Kainuun kuituosuuskunta, Kuhmon kaupunki ja Kainuun liitto. Kainuun kuituosuuskunta on lakkautettu keväällä 2017. Kainuun kuituosuuskunnan puolelta opinnäytetyöhön on haastateltu osuuskunnan hallituksen puheenjohtajaa Mikko Polvista. Polvinen on tehnyt myös ylemmän korkeakoulututkinnon opinnäytetyön Kuhmon valokuiturakentamisesta.

6 Aineiston kuvaus ja tutkimustulokset

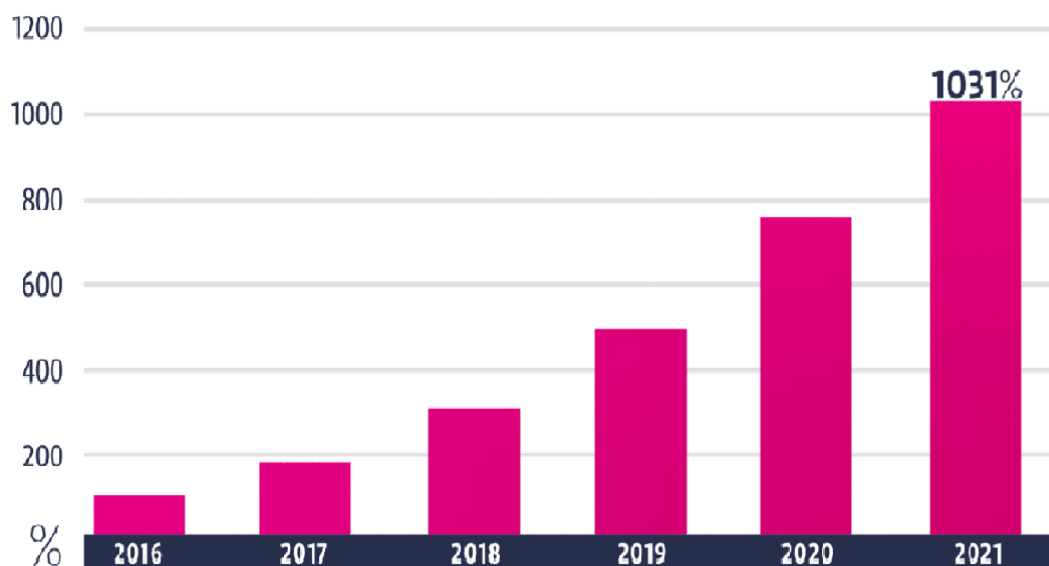
Luoteis-Kuhmon kyläverkko osuuskunta toimii Kuhmon alueella ja rakentaa tietoliikenne infrastruktuuria yksityis- ja yritysasiakkaille. Osuuskunta on ollut toiminnassa syksystä 2013 asti. Tässä luvussa tarkastellaan osuuskunnan toimintaan ja kannattavuuteen liittyviä tekijöitä. Tutkija käsittelee tässä luvussa haastattelujen tuloksia.

Tutkija on haastatellut Luoteis-Kuhmon kyläverkko osuuskunnan hallituksen jäsenistä Philip Donnerin. Työhön on haastateltu myös Kainuun liiton aluekehitysasiantuntija Paula Karppista, Kuhmon kaupungin teknistä johtajaa Jari Juntusta. Olen myös ollut mukana Kuhmon kaupungin palavereissa yhteisrakentamisen eri muotojen löytämiseksi. Haastatteluista ja eri palavereista on pyritty löytämään vastauksia yhteisrakentamisen tulevaisuuteen ja siihen, miten ja millä tavoin nopeiden tietoliikenneyhteyksien rakentamista jatketaan Kuhmossa tulevana vuosina.

6.1 Nopeiden valokuituverkkojen tarve Kuhmossa

Teleoperaattori DNA on laatinut selvityksen tietoliikenneyhteyksien kehityksestä vuoteen 2021 asti. DNA ennustaa dataliikenteen kymmenkertaistuvan mobiiliverkossa seuraavan viiden vuoden aikana (kuva 1). Kiinteässä verkossa kasvu on maltillisempaa, mutta kiinteässä verkossa liikenne kolminkertaistuu vuoteen 2021 mennessä. Keskeinen syy dataliikenteen kasvulle on selvityksen mukaan internetiin kytkeytyvien mobiililaitteiden määrän lisääntyminen. Videoiden laatu paranee ja määrä tulee kolminkertaistumaan. Videot tulevat ruuhkauttamaan tietoliikennekaistoja. (YLE 2017.)

Kuhmon kaupunginhallituksen alaisuudessa toimiva maaseudun neuvottelukunta kiertää Kuhmon alueen kylillä kokoustamassa ja kuulemassa kehittämisideoita maaseudun kehittämiseksi. Pohjois-Kuhmon alueella Nivan kylän asukkaat ovat ilmaisseet kiinnostuksen liittymisestä valokuituverkkoon. Myös Timoniemen kyläyhdistys on ilmaissut kiinnostusta kyläverkon rakentamista kohtaan. (Henkilö 1.)

Kuvio 1. Mobiilidataliikenteen kasvu kymmenkertaistuu viiden vuoden aikana.

6.2 Valokuiturakentaminen Kuhmossa

Valokuiturakentamista on rakennettu Kuhmon taajama-alueelle Kaisanet Oy:n tekemänä ennen Laajakaista kaikille -hankkeita. Laajakaistarakentamisen suunnittelu alkoi vilkkaasti, kun valtuusto teki huhtikuussa 2013 päätöksen valokuiturakentamisesta Kuhmon alueelle osuuskuntamallilla. Valokuiturakentamisen aktiivisuuteen voidaan nähdä olevan riippuvainen kolmen keskeisimmän eri päätöksentekijätason toimista ja tarpeista (Valokuiturakentaminen 2017).

Ensimmäistä päätöksentekijöiden tasoa edustavat asiakkaat, jotka haluavat huippunopean tietoliikenneyhteyden. Toinen taso on teleyritykset ja muut kuiturakentamisen sekä verkkoja operointiin erikoistuneet toimijat. Heille kuiturakentaminen on pääasiassa liiketoimintaa. Tähän tasoon voidaan laskea kuuluvaksi myös toimijat, esimerkiksi verkko-osuuskunnat, joiden päätarkoituksena ei ole tuottaa voittoa, vaan rakentamalla ja operoimalla kuituverkkoja tarjota asiakkaille huippunopeaa verkkoyhteyttä alueilla, joissa tarjonta ei toteudu markkinaehtoisesti. Kolmantena tasona ovat julkiset toimijat, joille tarkoitetaan tässä yhteydessä julkista päätöksenteko- ja viranomaiselimiä sekä julkishallinnon alaisia toimijoita. (Valokuiturakentaminen 2017.)

Kuhmossa on lähdetty yllä kuvattuun toisen tason toimintaan. Osuuskunnat on perustettu valtuuston tahtotilan mukaisesti rakentamaan laajakaistayhteydet koko Kuhmoon osittain. Näin mahdollistetaan, että maaseudun asukkaat, yrittäjät ja eri toimijat saavat nopeat tietoliikenneyhteydet kohtuuhintaisesti.

Kuhmon kaupungin omistama Kiinteistö Oy Kuhmon Terva-asunnot avasi valokuituverkon rakentamisen nopeuttamisen Kuhmon taajama-alueelle. Terva-asunnot kilpailutivat valokuituverkon rakentamisen asuntoihinsa. Terva-asunnot julkisti kilpailutuksen kansallisen hankintailmoituksen julkisten hankintojen HILMA:ssa. Kiinteistö Oy Kuhmon Terva-asunnot pyysi tarjousta kokonaisuudesta (A+B) toteutettuna kaikkiin kohteisiin: A. Kiinteistöjen laajakaistaiset Internet-liittymät asukkaiden ja yhteistilojen käyttöön. B. Kiinteistöjen kaapeli-TV-liittymät ja -palvelut asukkaiden käyttöön. Tarjousten jättöaika päättyi 24.4.2017. Luoteis-Kuhmon osuuskunta sai tiedon kilpailutuksesta mutta ei pystynyt jättämään tarjousta määräaikaan mennessä. (Otsikko 2017, 4.)

Kiinteistö Oy Kuhmon Terva-asunnot ja Kaisanet Oy allekirjoittivat 17.5.2017 sopimuksen kuituverkon rakentamisesta kaikkiin Terva-asuntojen kerros- ja rivitaloasuntoihin. Tämä mahdollistaa nopean laajakaistayhteyden 584 huoneistoon Kuhmon keskustassa. Samalla Kaisanet Oy tulee tarjoamaan rakentamisen yhteydessä nopeaa laajakaistaa ja kaapeli-TV -palvelua myös yksityisille kotitalouksille ja yrityksille. Tämän rakentamishankkeen myötä Terva-asuntojen kaikkiin kerros- ja rivitaloasuntoihin tulee perusnopeuksiltaan 5/5 Mbit/s:n laajakaistayhteys sekä Kaisanetin kaapelitelevisiopalvelu – riippumatta käyttääkö asukas niitä. Rakentaminen on suoritettu kesällä 2017 ja nopeat nettiyhteydet on käytettävissä taajama-alueen Terva-asunnoissa 2018 vuoden alusta alkaen. (Otsikko 2017, 4.)

6.3 Laajakaista 2015 -hankkeen tilannekatsaus kansallisesti

Liikenne- ja viestintävirasto julkisti tiedotteen 2.2.2017 valtakunnallisesta laajakaistarakentamisesta. Tiedotteen mukaan uusiin hankkeisiin on edelleen käytettävissä reilut 22 milj. euroa. Lakimuutos, jolla pyritään vauhdittamaan valokuiturakentamista, astui voimaan 15.7.2017. Uusilla hankkeilla on väljemmät rakentamisen tuen ehdot. (LVM 2017.) Vielä syksyllä 2017 valtion rahaa on sitomatta 24 miljoonaa euroa. (Henkilö 2.)

Maakuntien liitot ovat lausuneet kuntien maksuosuuksien helpottamisesta. Kuntien maksuosuudet on jaettu valtakunnallisessa Laajakaista kaikille -hankkeessa kolmeen osaan. 33 %, 22 % ja 8 %. Yleensä maakuntien keskuksat ovat 33 % omavastuun piirissä. Kainuussa Kajaanin kaupungin omarahoitusosuus on 33 %, Paltamossa 22 % ja muissa Kainuun kunnissa Puolanka, Vaala, Ristijärvi, Suomussalmi, Sotkamo, Hyrynsalmi ja Kuhmo kuntien omarahoitusosuus on 8 %. Kuntien maksuosuuksista on yritetty neuvotella niin, että kuntien omavastuuosuudet Kainuussa olisivat olleet heinäkuun 2017 lainsäädäntöuudistuksen jälkeen 8 % kaikissa Kainuun kunnissa. (Henkilö 2.) Kuitenkaan Liikenne- ja viestintävirasto ei tätä muutosta lakiin kirjannut.

Laajakaistatukilain muutoksen jälkeen kaikkien käynnissä olevien hankkeiden tukimahdollisuus nousee 90 %:iin ja puolet myönnetystä tuesta pystytään maksamaan ennakoon. (Lakimuutos 2017.) Uusien hankkeiden osalta niin sanotut kaupalliset alueet poistuvat kokonaan ja mustien pisteiden alue pienenee 2 km:stä 100 metriin. Asiakkaan kustannus aikaisemmassa laissa oli kaksi kilometriä, mutta uuden lainmuutoksen jälkeen kahden kilometrin sijasta tukematonta rakentamista on enää sata metriä. (Lakimuutos 2017.)

Uusia tukihakemuksia otetaan vastaan vuoden 2018 loppuun saakka. Kaikkien hankkeiden osalta myönnetyn tuen maksua on haettava 30.6.2019 mennessä. (Lakimuutos 2017.)

6.4 Yhteistyö Kuhmon kaupungin kanssa

Kainuun kuituosuuskunta lähti tekemään valtuuston päätöksen mukaisesti markkina-suunnitelmaa Kuhmon kaupungin alueelle. Kainuun kuituosuuskunta myös järjesti kyläkiertoja taajaman ulkopuolelle. Kainuun kuituosuuskunta järjesti kyläkiertoja Kuhmon taajama-alueen ulkopuolelle yhteensä kahdeksalle kylälle. Myös taajamassa järjestettiin kuitu-iltoja asiasta kiinnostuneille.

Luoteis-Kuhmon kyläverkko osuuskunta on tehnyt jonkin verran yhteistyötä Kuhmon kaupungin kanssa. Osuuskunnan toimijat kuitenkin kokevat, että yhteistyö viranhaltijoiden kanssa ei ole aina ollut jouhevaa. (Henkilö 3.)

Kuhmon kaupunginhallitus (27.6.2017) käsitteli selvityksen laajakaistarakentamisesta Kuhmossa. Hallintojohtajan johdolla laadittu esitysvaihto päättyi kaupunginhallituksen päätökseksi. Kuhmon kaupunginhallitus linjasi että Kuhmon kaupunki pidättäytyy haja-asutusalueen valokuituhankkeesta tässä vaiheessa. Kaupunginhallitus edellytti päätöksessään, että valtio parantaa valokuituverkon rakentamisen mahdollisuuksia Kuhmossa ja tiedottaa siitä Viestintävirastoa ja Kainuun liittoa. (Kuhmon päätös.)

6.5 Yhteisrakentaminen Kuhmossa

Valokuituverkon rakentaminen Kuhmossa yhteisrakentamisen mukaisesti ei ole onnistunut. Kuhmossa toiminut laajakaista kaikille työryhmä on käsitellyt yhteisrakentamista vuonna 2013. Kuhmon taajama-alueen läheisyydessä sijaitsevalle Kuhmoniemen kylälle rakennettiin alkuvuodesta 2017 vesi- ja viemäriverkosto. Kuhmoniemen kyläyhdistys on lähestynyt 11. helmikuuta 2013 Kuhmon laajakaistatyöryhmää kirjeellä, missä työryhmää pyydetään puoltamaan kyläläisten toive rakentaa Kuhmoniemen kyläverkko yhteistoiminnassa Kuhmon kaupungin tekniikka- ja ympäristöpalvelujen kanssa noudattaen vesi- ja viemärirakentajien ohjeistusta. (Kaupunginhallitus 2013). Yhteisrakentamiseen ei päästy toiveista huolimatta. Tähän syynä on ollut kaupungin suunnan informaat-ion katkeaminen. Luoteis-Kuhmon osuuskunta on ollut kaupungin suuntaan yhteydessä Kantolan teollisuusalueen yhteisrakentamisesta. Kuitenkaan alueelle ei ole saatu Luoteis-Kuhmon valokuitua vielä kesään 2017 mennessä. (Henkilö 1.)

Kuhmoon ei syntynyt yhteistä näkemystä operatiivisesta laajakaistarakentamisen toteuttamisesta. Välitön yhteistyö on puuttunut ja hallinnollinen toisille asioiden siirtäminen on estänyt asioita etenemästä. Kaupunki esimerkiksi Kantolan alueella ei toiminut koonkutsujana, vaikka toimi operatiivisesti alueella. Yhteisiä työmaakokouksia tai kut-suja niihin ei esitetty. (Henkilö 2.)

Toimijoita yhdistävää vastuullista tahoa ei ole löytynyt. Kuhmon kaupungille valokuitu-rakentaminen ei jalkautunut strategiasta huolimatta. Ilmapiiri, jossa vain lakisääteiset pakolliset asiat toteutetaan ja hallintosäännön pakottamat toimet tehdään, ovat syöneet mahdollisuudet kasvaa kuntana asiaa hallitsevaksi tahoksi. Kaupungille tarjotun yhteis-

rakentamisen kouluttamisen järjestäminenäkään ei tuottanut toivottua tulosta. (Henkilö 3.)

6.6 Tulevat laajakaistarakentamiset Kuhmossa

Kuhmon kaupunki saneeraa vuosittain katuja taajama-alueella. Kuhmon kaupunki on tehnyt periaatepäätöksen että katuremonttien yhteydessä rakennetaan myös valmiudet valokuituyhteyksille. Putkitukset katuremontteihin ja tienalitukset putkilla on kirjattu Kuhmon kaupungin toimenpideohjelmaan vuonna 2016 luottamushenkilöiden toimesta.

Kuva 2. Kuhmon taajamaan sijoitettua putkistoa kesällä 2017.

Isot operaattorit eivät ole kiinnostuneita rakentamaan valokuituyhteyksiä haja-asutusalueelle. Kustannukset ovat korkeita eikä isoilla operaattoreilla ole kiinnostusta vähäisen asiakasmäärän takia rakentaa Kuhmon maaseudulle valokuituverkkoa.

6.7 Valokuiturakentaminen Luoteis-Kuhmon mallilla

Kuhmossa Luoteis-Kuhmon verkko-osuuskunnan mallilla tehty valokuiturakentaminen kyläverkko kerrallaan on tarkastelun arvoinen. Osuuskunnan NOSTE-hankkeessa tuotetun tietoyhteiskunnan valokuituverkko on tulevaisuudessa monen palvelun pohjana. Osuuskunnan hallituksen jäsenet ovat tyytyväisiä työn tuloksiin.

Alhaalta ylöspäin rakentaminen yhdessä kaikkien kyläläisten kanssa nostaa yhteisöllisyyttä. Valokuituverkon rakentaminen Kuhmoon kylät kerrallaan on realistisempaa,

kuin että lähdetään rakentamaan kovalla rahalla valokuituverkko koko Kuhmon alueelle.

Osuuskunta on osoittanut että maaseutuohjelman suosimalla LEADER-metodilla saadaan aikaan asukkaiden omistama verkko, joka rakennetaan kohtuuhintaisesti ja korkealla peittoasteella. Hanke on saanut aikaan maaseudun asukkaiden aktivoitumista omien elinehtojen ja yritysten toimintaehtojen parantamiseksi. Keskeistä on, että kylän asukkaat itse tunnistavat tarpeensa ja ryhtyvät toimiin elinehtojensa kohentamiseksi. (Henkilö 1.)

Hyvän kyläverkkohankkeen suunnitelman laatiminen edellyttää kyliltä, että kyläläiset selvittävät asukkaiden kiinnostuksen ja paikantavat osallistuvien talouksien sijainnin. Samalla myös hankkivat kiinteistö- ja yksityisteiden tiekohtaiset sijoitusluvat ja laativat talkoosuunnitelman. Nämä tehtävät on hoidettavissa omalla vastikkeettomalla työllä. (Henkilö 1.)

7 Päätäntö

Opinnäytetyön tarkoituksena oli antaa uusia tulokulmia osuuskunnan toiminnan kehittämiseen. Opinnäytetyön tavoite oli tarkastella, onko osuuskunta vastannut laadittua strategiaa ja pohtia laajakaistaverkon rakentamista Kuhmon maaseudulle. Myös tarkastelut yhteistyön lisäämiseen ja yhteisrakentamisen mahdollisuuksiin oli yksi työn lähtökohtia. Tutkimuskysymykset olivat: Onko osuuskunnan toiminta vastannut osuuskunnalle laadittua strategiaa.

Luoteis-Kuhmon kyläverkko-osuuskunta on rakentanut Kuhmoon valokuituverkkoa reilut 200 kilometriä, EU- hankkeen 2014–2015 aikana. Käytössä osuuskunnan alueella reilut 200 liittymää, joista aktiivisessa käytössä 120 liittymää.

Luoteis-Kuhmon verkkoa on laajennettu EU-hankkeen jälkeen Leader-tuen hankkeilla ja laajentaminen jatkuu. Kuhmon kaupunki on tukenut pienillä avustuksilla kyläverkkojen rakentamista. Näen, että alhaalta ylöspäin rakentaminen ottaen huomioon kyläläisten innostuneisuuden valokuituverkon rakentamista kohtaan on otettava voimavarana ja vahvuutena.

Luoteis-Kuhmon kyläläiset ovat olleet valmiita tekemään talkootöitä, auttamaan naapuria ja tehneet yhteistyötä nopean ja käyttövarman tietoliikenneyhteyden eteen. Luoteis-Kuhmon kyläverkko-osuuskunnan toiminta on pyörinyt täysin osuuskunnan jäsenten voimin. On tullut ilmi käyttövuosien aikana, että ostopalveluita voisi käyttää verkon huoltoon ja ylläpitoon liittyvissä asioissa. Luoteis-Kuhmon osuuskunta on osoittanut, että maaseutuohjelman suosimalla LEADER-metodilla saadaan aikaan asukkaiden omistama verkko, joka rakennetaan kohtuuhintaisesti ja korkealla peittoasteella.

Hanke Kuhmossa sai aikaan maaseudun asukkaiden aktivoitumista omien elinehtojen ja yritysten toimintaedellytysten parantamiseksi. Kainuussa on tähdätty yhden operaattorin rakentavan koko Kainuu. Mielestäni Kainuun liiton suunnalta tällä yhden operaattorin valinta ei edistä edellä mainitun LEADER-toimintamallin toteutumista. Kuntien (myös Kuhmon) hankkeita kilpailutetaan koko kuntaa koskevin hankkeina, mikä estää pien-

ten toimijoiden osallistumisen tarjouskilpailuun. Hankkeiden suunnitteluvaiheessa kuntakohtaiset hankkeet kuitenkin ovat hajonneet pieniksi hankkeiksi, joita ei ole tarvinnut kilpailuttaa. Näihin pienet toimijat olisivat hyvinkin voineet tarttua ja menestyä niitä koskeissa tarjouskilpailuissa.

7.1 Yhteenveto

Luoteis-Kuhmon verkko-osuuskunta on tehnyt maaseudun kehittämisrahalla NOSTE-hankkeen valokuituverkon rakentamiseksi. Hankkeella on kehitetty kustannustehokas malli rakentaa kyläverkkoja korkealla peittoasteella. Menestyksen avaimena on maaseudun asukkaiden aktivoiminen vastikkeettomaan työhön. Osuuskunta rakensi maaseudun kehittämisrahalla alueelle runkoverkon, että myös kyläverkot runkoverkon yhteyteen.

Luoteis-Kuhmon kyläverkko osuuskunnan toiminta oli siihen asti kunnossa, kunnes taloudelliset haasteet kohtasivat. Osuuskunnan talouden tila asettui tiukaksi, koska osuuskunta joutui rakentamaan kovalla rahalla, eli ilman hanketukirahaa valokuidun Kuhmon taajamaan Luoteis-Kuhmosta. Matka taajamaan oli 20 kilometriä.

7.2 Johtopäätökset

Kyläverkkojen rakentaminen Luoteis-Kuhmossa on pohjautunut LEADER metodilla alhaalta ylöspäin tekemiseen. Osuuskuntaa on viimeisen vuoden ajan vaivannut erimielisyydet osuuskunnan hallituksen jäsenten keskuudessa. Osuuskunnalla ei ole ollut selkeää johtohenkilöä, esimerkiksi toimitusjohtajaa tai vastaavaa työntekijää joka olisi tehnyt osuuskunnan toiminnan työt. Tästä syystä osuuskunnan hallituksen jäsenet ovat tehneet kaiken työn, mikä on kuormittanut hallituksen jäseniä. Jäsenet eivät ole saaneet tekemästään työstään palkkaa, vaan kaikki on tehty talkoovoimin.

Osuuskunnan tapa saada kyläläiset aktiivisesti edistämään omia elinolojaan on ollut menestys Kuhmossa. Luoteis-Kuhmon osuuskunnan valokuituverkon rakentaminen maaseuturahaston ja LEADER-hankkeilla on synnyttänyt talkootyötä jopa ennakoitua enemmän. Tämä on nähtävä osuuskunnan suurena etuna ja vahvuutena. Maaseudulta on

löytynyt aktiivisia ihmisiä, jotka ottavat omavastuuta suurissa kokonaisuuksissa. Hallinnon hajanaisuus kuitenkin heikentää osuuskunnan mahdollisuuksia kilpailla kaupallisten toimijoiden kanssa. Resurssien puutteellisuus on johtanut aikataulujen venymiseen ja johtamisen puutteeseen. Resursseja olisi lisättävä joko hankkeiden, tai julkisen rahoituksen myötä. Kainuun liiton rooli Kuhmon laajakaistarakentamisessa ja sen edistämisessä on ollut valitettavan pieni. Voi olla, että Kainuun liiton palveluita ei ole osattu käyttää hyödyksi. Olisi toivottavaa että myös Kuhmo saisi oman osuutensa laajakaistarakentamisen edistämisen tuesta Kainuun liitolta.

Tulevaisuuden palvelut vaativat nopeita yhteyksiä. Koko Kuhmoa kattavan valokuituverkon rakentaminen on katsottu kaupungin tulevaisuuden kannalta keskeiseksi toimenpiteeksi, jotta julkisia palveluita voidaan tuottaa niin taajamassa, että haja-asutusalueelle etäpalveluperiaatteella. Valokuituverkon rakentaminen mahdollistaa tietoyhteiskunnan hyvin toimivat palvelut ja synnyttää uusia palveluita alueilla, joilla niitä ei ole vielä tarjolla.

7.3 Kehittämisideat

Kuhmon kaupungilla on tulevina vuosina tulossa jätevesiverkoston laajentamista taajama-alueen ulkopuolelle Jämäksen, joka sijaitsee kuusi kilometriä Kuhmon keskustasta Kajaaniin päin. Näissä hankkeissa olisi syytä olla yhteyksissä teleoperaattoreihin ja paikalliseen osuuskuntaan yhteisrakentamisen merkeissä. Kaupungin tulisi olla aloitteellinen yhteisrakentamisen suhteen. Luontevaa on että koordinaattori on Kuhmon kaupungin teknisestä toimesta. Näin saadaan informaatio kulkemaan kaikkien osapuolten kesken.

Luoteis-Kuhmon kyläverkon alueella on useita yrittäjiä eri maaseudun tuotantoaloilta. Heidän kannaltaan on tärkeää, että nopeat tietoliikenneyhteydet on turvattu jokaisena vuodenaikana. Kiinteä internet-yhteys antaa toimintavarmuutta yrittäjille.

Uskotaan, että Kuhmo olisi ensimmäisiä Kainuun kuntia, missä nopeiden tietoliikenneyhteydet olisivat lähes kaikilla kuntalaisilla ja vapaa-ajan asukkailla. Tämän positiivisen kehityksen edistämiseksi tämä opinnäytetyö antaa suuntaviivoja tulevaisuuteen.

Dataliikenne kymmenkertaistuu DNA Oy:n ennusteiden mukaan vuoteen 2021 mennessä. Kuhmossa on tehty laaja pohjatyö laajakaistarakentamisen edistämiseen. Kaupungin tulisi tehdä laajemmin yhteistyötä Luoteis-Kuhmon osuuskunnan kanssa ja tehdä Kuhmoa kattavaa valokuituverkkoa kyläyhteisö kerrallaan.

Osuuskunnalle on erittäin tärkeää verkostoitua ja kehittää suhteita yhdessä Kuhmon kaupungin kanssa. Yhteisrakentamislaki mahdollistaa tiedon kulkemisen muista hankkeista ja kaupungin rooli mahdollistajana tulisi korostua.

Osuuskunnan kassavirtaa tulisi tarkastella ja asettaa strategiset tavoitteet kestävälle kehitykselle. Uudet asiakashankinnat onnistuvat uusien kyläverkkoprojektien kautta. Uudet hankkeet vaativat pääomia ja myös kaupungin mukana olo joko rahoittajana tai lainan takaajana on välttämätöntä.

Kaupunki voi merkittävästi edistää kyläverkkojen rakentamisen edellytyksiä varaamalla alueittain kyläyhdistystoimijoille määrärahan, joka mahdollistaa hankehakemuksen laatimisen riskittömästi. Valtakunnallisen Laajakaista kaikille -hankkeen rahoitusta on vielä käyttämättä 24 miljoonaa euroa. Näitä rahoja voi käyttää käytännössä vielä vuoden 2018 runkoverkkojen rakentamisessa. Kuhmon kaupungilla mahdollisuus rakentaa runkoverkkoja harkiten. Tämän jälkeen runkoverkkoon on helppo liittää aktiivisten kylien rakentamat kyläverkot.

Kuhmon kaupungin toiminta laajakaista-asioissa on muututtava reagoivasta pakko-ohjautuvuudesta mahdollisuuksia hakevaksi, tiedottavaksi ja kokoavaksi toimijaksi. Kaupunki saa lupahakemukset käsiteltäväkseen ja nähtäväkseen yhteisrakentamista mahdollistavilta tahoilta. Siksi laajakaista-asioiden kokoavaksi toimijaksi sopisi luontevasti kaupunki. Myös strateginen tahto edistää laajakaistaverkon rakentamista on kaupungilla olemassa.

Kuhmo tarvitsee uuden suunnan yhteisessä haasteessa. Valokuituverkon rakentaminen ei ole yksinkertainen asia. Vahvasti uusien menetelmien, tukirahoituksen ja pienten asioiden yhdistyminen kannattavaksi liiketoiminnaksi mahdollistuu vain positiivisen tekemisen, ammattilaisuuden ja yhteisöllisyyden kautta. Johtamisen rooli niin osuuskunnassa, kuin sidosryhmissä nousee tärkeimmäksi yksittäiseksi kehittämiskohteeksi. Yhteis-

työ mahdollistaa toiminnan, jolla valokuiturakentaminen voi jatkua osuuskunnan ja Kuhmon kaupungin toiveiden mukaisesti.

Lähteet

- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Kainuun liitto. 2017. <https://www.kainuunliitto.fi/laajakaista>. 20.5.2017.
- Kaupungin päätös. 2013. http://www.kafi.tutka.net/ku_paatokset/kokous/2013828-3.PDF. 21.5.2017.
- Kuhmo. 2009. http://www.kafi.tutka.net/ku_paatokset/kokous/2009448-20.PDF. 20.5.2017.
- Kuhmo. 2011. http://www.kafi.tutka.net/ku_paatokset/kokous/2011608-8.PDF. 20.5.2017.
- Kuhmon päätös. 2017. kuhmo.oncloudos.com/cgi/DREQUEST.PHP?page=meetingitem&id=20172054-11. 1.11.2017.
- Kuhmon työryhmäselvitys. 2012. http://www.kafi.tutka.net/ku_paatokset/kokous/2012688-5.PDF. 21.5.2017.
- Kuhmon työryhmäselvitys. 2013. http://www.kafi.tutka.net/ku_paatokset/kokous/2013828-3-2.PDF. 21.5.2017.
- Laajakaista. 2015a. <https://www.lvm.fi/lvm-mahti-portlet/download?did=105715>. 21.5.2017.
- Laajakaista. 2015b. <https://www.viestintavirasto.fi/ohjausjavalvonta/laajakaista2015.html>. 21.5.2017.
- Lakimuutos. 2017. https://www.viestintavirasto.fi/attachments/Laajakaistahankkeen_uutiskirje_6-2017.pdf sivut 1 ja 2. 1.12.2017.
- LVM. 2013. Liikenne ja viestintävirasto, toimenpideohjelma 13/2013.
- Maaseudun aika. 2017. http://www.mua.profiili.fi/SIRA_Files/downloads/Arkisto/MUA_lehti/2007/3_07_Hyyrylainen.pdf. 22.11.2017.
- Nettinoste. 2017. Luoteis-Kuhmon kyläverkko-osuuskunta. <http://nettinoste.fi/wp/?p=6>. 20.7.2017.
- Otsikko. 2017. kuhmolainen 19.5.2017: 4
- Valokuiturakentaminen. 2015. https://www.kainuunliitto.fi/sites/default/files/kainuun_valokuiturakentamisen_osahankealueet_2015_2.pdf. 14.12.2017.
- Valokuiturakentaminen. 2017. Valokuitukaapeleiden rakentamisen edistäminen taajama-alueilla julkaisu 38/2014. 20.5.2017.
- Yhteisrakentaminen. 2017. <https://www.epressi.com/tiedotteet/telekommunikaatio/elisa-ja-kuhmon-kuituosuuskunta-tiiviiseen-yhteistyöhön.html>. 2.12.2017.